

Ćwiczenie Nr B10

Temat: Wyznaczanie bezwzględego współczynnika lepkości cieczy metodą Stokes'a.

I. Literatura:

- a) Praca zbiorowa, Fizyka dla szkół wyższych, tom 1, openstax, (<https://openstax.org/books/fizyka-dla-szk%C3%B3%C5%82-wy%C5%BCszych-tom-1/pages/1-wstep>)
- b) D. Halliday, R. Resnick, Fizyka dla szkół wyższych, tom 1, Wydawnictwo Naukowe PWN 1994
- c) Praca zbiorowa, Ćwiczenia laboratoryjne z fizyki, Wydawnictwo Uczelniane Politechniki Szczecińskiej 2007

II. Tematy teoretyczne:

1. Zjawisko lepkości. Siła lepkości. Współczynniki lepkości.
2. Ciecze idealne i rzeczywiste.
3. Przepływ laminarny i turbulentny.
4. Równanie ciągłości strugi i równanie Bernoulliego.

III. Metoda pomiarowa:

Bezwzględny współczynnik lepkości cieczy wyznaczony jest z pomiaru czasu opadania kulek w cylindrze z cieczą badaną.

IV. Zestaw przyrządów:

Ciecze badane w cylindrach szklanych, stoper, metalowe kulki, śruba mikrometryczna, miarka metrowa

V. Czynności pomiarowe:

1. Wybrać 20 kulek i zmierzyć mikrometrem ich średnice d . Zmierzone kulki zgromadzić w wieczku od metalowego pudełka z kulkami.
2. Wyznaczyć masę wybranych w punkcie 1 kulek. Waga dostępna jest w sali laboratoryjnej. W celu zważenia kulek należy wytarować wagę wraz z znajdującym się koło wagi szklanym naczynkiem wagowym, po czym przesypać kulki do tego naczynka.
3. Wrzucić kolejno 10 kulek do cylindra i zmierzyć czas ich opadania pomiędzy wyznaczonymi poziomami (A i B). Pomiary powtórzyć wrzucając do drugiego cylindra pozostałe 10 kulek.
4. Zmierzyć odległość h od wybranego poziomu A do poziomu B.

5. Wyniki zapisać w tabeli, uwzględniając dokładności użytych przyrządów oraz gęstość mierzonych cieczy (pomiar gęstości wykonać przy stanowisku do badania gęstości cieczy).

Rodzaj cieczy	R_1 (promień rury)	d [mm]	$\bar{R}$ [m]	$u(\bar{R})$ [m]	t [s]	$\bar{t}$ [s]	$u(\bar{t})$ [s]	η [$\frac{kg}{m \cdot s}$]	$u(\eta)$ [$\frac{kg}{m \cdot s}$]
Gliceryna									
Masa 30 kulek m [kg] = ...					$u(m) = \dots\dots\dots$ (dokładność wagi)				
$R =$ $\Delta R =$ R - średni promień kulek			$R_1 =$ $\Delta R_1 =$ R_1 - promień wewnętrzny rury			$h =$ $\Delta h =$ h - droga opadania kulek			
$\Delta t =$			$\rho_{c1} = 1,25945(5) \frac{g}{cm^3}$ (gliceryna)						
			$\rho_{c2} =$ $\frac{g}{cm^3}$						

VI. Opracowanie wyników pomiarów.

1. Obliczyć wartość średnią średnicy d a następnie promienia R kulek ($R=1/2d$).
Promień R wyrazić w metrach.
2. Obliczyć objętość 30 zważonych kulek:

$$V = 30 \cdot \frac{4}{3} \cdot \pi \cdot R^3$$

3. Obliczyć średnią gęstość użytych kulek:

$$\rho = \frac{m}{V}$$

4. Obliczyć niepewność wyznaczenia promienia kulek $u(\bar{R})$:

$$u(\bar{R}) = \sqrt{u_A^2(\bar{R}) + \left(\frac{\Delta R}{\sqrt{3}}\right)^2}$$

gdzie

$$u_A(\bar{R}) = \frac{1}{2} \cdot \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{30} (d_i - \bar{d})^2}{30 \cdot 29}}$$

5. Obliczyć niepewność wyznaczenia objętości 30 kulek: $u(V) = \frac{\partial V}{\partial R} \cdot u(R) = 3 \cdot 30 \cdot \frac{4}{3} \cdot \pi \cdot R^2 \cdot u(R) = 120 \cdot \pi \cdot R^2 \cdot u(R)$
6. Obliczyć niepewność wyznaczenia gęstości kulek:

$$u(\rho) = \sqrt{\left[\frac{\partial \rho}{\partial m} \cdot u(m)\right]^2 + \left[\frac{\partial \rho}{\partial V} \cdot u(V)\right]^2} = \rho \cdot \sqrt{\left[\frac{u(m)}{m}\right]^2 + \left[\frac{u(V)}{V}\right]^2}$$

7. Obliczyć wartość średnią czasu opadania kulek dla każdej cieczy.
8. Obliczyć bezwzględny współczynnik lepkości dla każdej cieczy ze wzoru:

$$\eta = \frac{2}{9} \cdot \frac{\rho - \rho_c}{h} \cdot g \cdot R^2 \cdot t \cdot \frac{1}{1 + 2,4 \cdot \frac{R}{R_1}}$$

R - średni promień kulek; R_1 - promień wewnętrzny rury

(gęstość pierwszej cieczy (gliceryny) odczytać z tabeli)

9. Obliczyć niepewności pomiarowe współczynnika lepkości dla każdej z cieczy:

$$\begin{aligned} u(\eta) &= \sqrt{\left(\frac{\partial \eta}{\partial \rho}\right)^2 \cdot u^2(\rho) + \left(\frac{\partial \eta}{\partial R}\right)^2 \cdot u^2(R) + \left(\frac{\partial \eta}{\partial t}\right)^2 \cdot u^2(t) + \left(\frac{\partial \eta}{\partial h}\right)^2 \cdot u^2(h) =} \\ &= \eta \cdot \sqrt{\frac{u^2(\rho)}{(\rho - \rho_c)^2} + \left(\frac{1}{R} + \frac{R_1}{R(R_1 + 2,4 \cdot R)}\right)^2 \cdot u^2(R) + \frac{u^2(t)}{t^2} + \frac{u^2(h)}{h^2}} \end{aligned}$$

Pominięto dla uproszczenia obliczeń niepewności pomiaru promienia rury (R_1) oraz gęstości cieczy (ρ_c), gdyż mają one niewielki wpływ na dokładność pomiarów lepkości.

Niepewności $u(t)$ oraz $u(R)$ powinny uwzględniać zarówno niepewności typu A jak i niepewności typu B, czyli:

$$u(t) = \sqrt{u_A^2(t) + u_B^2(t)} = \sqrt{u_A^2(t) + \left(\frac{\Delta t}{\sqrt{3}}\right)^2} \quad \text{dla 10 kulek} \quad u_A(t) = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{10} (\bar{t} - t_i)^2}{10 \cdot 9}}$$

Δt - niepewność maksymalna pomiaru czasu uwzględniająca zarówno dokładność użytego czasomierza jak i (znacznie większy!) czas reakcji eksperymentatora.

5. Zapisz wyniki końcowe w postaci $\eta = \bar{\eta}(u(\bar{\eta}))$.

[Np. $x=71(5)cm$ oznacza, że $\bar{x} = 71cm$ a $u(\bar{x}) = 5cm$]

Uwaga: W technice często nadal stosuje się jednostkę lepkości dynamicznej zwaną puazem (oznaczenie P lub Ps).

W Polsce powinna być zastąpiona przez $Pa \cdot s = \frac{kg}{m \cdot s}$ (paskalosekunda).

Zachodzi relacja:

1cP lub 1cPs (centypuaz) = 1mPa·s (milipaskalosekunda).